SOME RIGHTS RESERVED
Endast texten i detta verk är licensierad under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/
Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.

RECENSION | LITTERATUR

Kandahar – politik, talibaner

The Punishment of Virtue av Sarah Chayes

Den direkta konsekvensen av 11 septemberattacken i USA blev för Afghanistan en amerikanskledd invasion. Ett viktigt mål för de USA-allierade styrkorna var talibanernas långvariga och starka fäste i söder, Kandahar. Inte mer än 20 mil sydost om Kandahar, över gränsen till Pakistan, ligger Quetta, provinshuvudstad i Baluchistan. Under den tid då invasionen av Afghanistan förbereddes, hösten 2001, fick Quetta hela världens blickar på sig. Staden var inte bara en samlingsplats för de amerikanska invasionsstyrkorna och afghanska soldater i exil som tillsammans med sina krigsherrar väntade på att tåga mot Kandahar. Quetta var också belägrat av media från hela världen, och reportrar som sinsemellan slogs om nyheter om den förestående invasionen.

SHINHIND – GOOGLE EARTH

Downtown Kandahar.

EN AV JOURNALISTERNA i Quetta var Sarah Chayes, en erfaren utrikeskorrespondent som arbetade för den amerikanska public serviceradion NPR, *National Public Radio*. I december 2001 följde hon i de amerikanska och exilafghanska styrkornas spår från Quetta till Kandahar, som just hade intagits och vars talibaner dödats, tillfångatagits eller tvingats på flykt. Så långt är Sarah Chayes historia den vanliga krigskorrespondentens. Men väl inne i Afghanistan förändras hennes roll och för henne bort från det kringflackande livet som korrespondent. Hon lämnar journalistiken, blir inneboende hos en familj i Kandahar och centralfigur i en afghansk-amerikansk biståndsorganisation, *Afghans for Civil Society*, som startats av president Karzais kusin Qayum, där hon delvis blir verksam som ett slags självpåtagen politiker. Sin journalistiska framåtanda behåller hon förvisso – hon skapar nästan häpnadsväckande många kontakter med politiska och miltära makthavare i Afghanistan och konfronterar dem sedan med de problem som hon ser landet lida av. Efter hand överger hon dock både biståndsarbete och politik. Istället startar hon en affärsverksamhet i Kandahar med tillverkning av tvålar för export; basen som används för tvålarna är traktens egen mandelolja. Och strax därefter börjar hon utreda ett mord…

The Punishment of Virtue. *Inside Afghanistan after the Taliban*

Sarah Chayes

The Penguin Press
2006

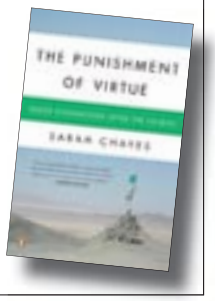

Om allt detta handlar Sarah Chayes bok *The Punishment of Virtue. Inside Afghanistan after the Taliban,* som både är en personlig betraktelse och en form av historiskrivning om Afghanistan under åren efter invasionen 2001.

I CENTRUM FÖR BERÄTTELSEN står polischefen i först Kandahar, sedan i nordliga Mazar-e Sharif, Muhammad Akrem Khakrezwal. Han blir nära vän till Chayes och är i hennes ögon en rättfärdig man som vill folkets bästa, en motståndare till krigsherrarnas egenmakt med konstruktiva lösningar för Afghanistans framtid. Mot Muhammad Akrem Khakrezwal ställer Chayes Gul Agha Shirzai, guvernör i Kandahar i början av 1990-talet och återinsatt med stöd av amerikanerna efter talibanernas

och tvåltillverkning

fall 2001. Chayes framställer Gul Agha Shirzai som en guvernör som på ett hårresande sätt främst ser till sina egna behov, medan Muhammad Akrem Khakrezwal kämpar för folket och rättvisan. Som läsare är det lätt att ta till sig Chayes helhjärtade stöd för polischefen, samtidigt som bilden av dessa två män ibland kan tyckas bli lite väl svart/vit. Att Chayes målar upp de två männen som varandras motpoler, skildrar deras olika syn på Afghanistan och spelet bakom deras tillsättningar ger i alla fall en intressant inblick i nutida afghansk politik.

MEN OCKSÅ SARAH CHAYES tar aktiv del i den afghanska politiken. Hon möter president Hamid Karzai, som hon försöker påverka för att få Gul Agha Shirzai avsatt som guvernör i Kandahar, hon propagerar för tanken att avlägsnandet av krigsherrarna är nyckeln till Afghanistans framtid, och hon samlar på eget bevåg ett äldreråd från Kandahar som reser till Kabul för att träffa presidenten. Hennes drivkraft och tveklösa engagemang imponerar, men ger också upphov till frågor om var gränsen går mellan biståndsverksamhet och politisk inblandning. En sak är i alla fall säker: Sarah Chayes agerar, oavsett vad ämnet gäller. Dessutom: hon kritiserar, och då inte minst ”sin egen” amerikanska regering. Chayes är oerhört kritisk till den amerikanska militären, som enligt henne missat varje tillfälle att bidra till uppbyggnaden av ett civilt samhälle. Hon ger ett exempel från den strategiskt viktiga flygplatsen i Kandahar, som vaktas av amerikanska soldater som är helt isolerade från det omgivande afghanska samhället.

> ”Efter hand överger hon dock både biståndsarbete och politik. Istället startar hon en affärsverksamhet i Kandahar med tillverkning av tvålar för export; basen som används för tvålarna är traktens egen mandelolja. Och strax därefter börjar hon utreda ett mord…

KANDAHARBORNA, menar Chayes, ser, åtminstone under de första åren efter 2001, inte de amerikanska soldaterna som något hot, utan hoppas få hjälp med återuppbyggnaden av vägar och sönderbombade hus. Också amerikanska soldater som Chayes talar med vill göra mer än att bara isolera sig på flygplatsbasen. De misstror sina överordnade som ger dem ständiga briefings om att en krigssituation råder inne i Kandahar, vilket Chayes egna återkommande turer mellan staden och basen, och det faktum att hon bor i ett civilt hus, motsäger. När Chayes driver frågan om att den amerikanska militären på något sätt kan bidra till samhällets återuppbyggnad tar det emellertid stopp, både högre upp i den militära hierarkin och i Vita husets administration. I stället är det Chayes organisation Afghans for Civil Society som, med bistånd från ett par församlingar i USA, som Chayes själv besöker för att samla in pengar och bygger upp hus i en by intill flygplatsen som blev sönderbombade vid den amerikanska invasionen.

SÅ KOMMER ÅR 2003. Då, skriver Chayes, börjar Kandaharbornas tidigare hopp övergå till fruktan för talibanerna. En Röda korset-medarbetare dödas i Kandaharprovinsen, biståndsorganisationer drar sig tillbaka från området, självmordsbombare dyker upp och talibanerna återtar allt mer makt. Chayes konstaterar att amerikanernas invasion inte blev någon befrielse för Kandahars civilbefolkning. Talibanerna drevs tillfälligt iväg, men civilbefolkningen lämnades åt sitt öde – och den amerikanska avsaknaden av planering för Afghanistans framtid blev till ett förebud om vad som inom något år skulle ske i Irak.

THE PUNISHMENT OF VIRTUE sträcker sig från 2001 till 2005 och fokuserar geografiskt på Kandahar men skildrar också utvecklingen i Quetta, Kabul, Mazar-e Sharif och USA under denna period. Boken är en personlig skildring av Afghanistan som samtidigt tar upp intressanta och allmängiltiga frågor om personliga relationer, politik, bistånd, media, intressekonflikter, affärer, kriminalitet, krig och viljan till fred. Namnregistret i slutet av boken är mycket utförligt och bör vara till stor hjälp för den Afghanistanintresserade. Dessutom innehåller boken långa avsnitt om Kandahars historia, liksom om de historiska förhållandena kring gränsområdet Afghanistan-Pakistan. ■

Linus Rispling jobbar på Statens ljud- och bildarkiv i Stockholm och är medlem i SAKs förlagsråd.

Köp boken *The Punishment of Virtue* **i SAKs bokhandel på** *www.sak.se/butik*